

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ดังเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัญหาขยะล้นเมืองได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมดังนี้ (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร. 2540 : 14-15)

1. มลภาวะของสิ่งแวดล้อม (Pollution) ทำให้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ของชุมชนเกิดมลภาวะ เช่น

1.1 น้ำเสีย เกิดจากการกองขยะมูลฝอยบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะมูลฝอย จะเกิดน้ำเสีย มีความสกปรกมากจะไหลลงสู่แหล่งน้ำทำให้เกิดภาวะมลพิษของแหล่งน้ำ

1.2 อากาศเสีย เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง ก่อให้เกิดควันและสารมลพิษ ทางอากาศ ทำให้คุณภาพอากาศเสื่อมโทรม

2. แหล่งพาหะนำโรค (Disease Carrier) เกิดจากการกองขยะมูลฝอยบนพื้นเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ ของหนูและแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

3. การเสี่ยงต่อสุขภาพ (Health Risk) ชุมชนที่ขาดการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ดี และถูกต้องตามหลักเกณฑ์การสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่าง ๆ ได้โดยง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียและพยาธิชนิดต่าง ๆ เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ ของแมลง ฉะนั้นการแพร่ของโรคย่อมเป็นไปได้ง่าย

4. การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic Loss) ชุมชนต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการกำจัด ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเป็นประจำอยู่แล้ว และถ้าการกำจัดไม่ถูกต้องย่อมส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจด้านอื่น ๆ ทำให้น้ำเสียและส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำเป็นผลให้สูญเสียต่อเศรษฐกิจ

5. ทำให้ขาดความสวยงาม (Esthetics) การเก็บขนและกำจัดที่ดีจะช่วยให้ชุมชน เกิดความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันแสดงถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชน ฉะนั้นถ้าการเก็บขนไม่ดีย่อมทำให้เกิดความไม่น่าดู ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

6. ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ (Nuisance) ก่อให้เกิดเหตุรำคาญต่อประชาชนได้ เช่น กลิ่นเหม็น จากการเน่าเปื่อย หรือการสลายตัวของขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ท้องถิ่นเกือบทั่วประเทศในประเทศไทยได้ประสบปัญหาไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดขยะ มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม

และเกิดความขัดแย้งกับชุมชนรวมถึงกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2545 : 1)

ในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในท้องถิ่นนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16 ระบุว่าให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

นอกจากนี้พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 ยังระบุอีกว่าภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล

การจัดการขยะมูลฝอยตามหลักสากลเพื่อความมีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คือ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2544 : 27-29)

1. การจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบใน 4 ขั้นตอน คือ

1.1 การลดปัญหาขยะมูลฝอย (Reduction) กล่าวคือ ต้องมีการสร้างเสริมจิตสำนึกของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือลดการสร้างขยะมูลฝอย

1.2 การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการใช้ซ้ำ (Reuse) การซ่อมแซมกลับมาใช้ใหม่ (Repair) และการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

1.3 การหลีกเลี่ยงการใช้ขยะมูลฝอยอันตราย หรือไม่คุ้มค่า (Rejection) ได้แก่ การไม่ใช้สารเคมีบางชนิดที่กำจัดยาก หรือเป็นขยะมูลฝอยอันตราย เช่น โฟม เป็นต้น

1.4 การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกกักขยะ กล่าวคือ การนำขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ไม่มาจัด ซึ่งมีวิธีกำจัด 3 วิธี คือ การทำปุ๋ยหมัก การเผา และการฝังกลบ

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากขยะมูลฝอยเป็นปัญหาาร่วมของทุกคน และเป็นปัญหาของสังคม ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย ทั้งในฐานะเป็นผู้สร้างปัญหา และเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความรับผิดชอบในการเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอย

3. การใช้หลักการ “ใครสร้างขยะมูลฝอย คนนั้นจ่าย” หรือเรียกกันว่า Polluter Pay Principle – PPP ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมาย ด้วยการเก็บภาษี หรือค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การเก็บภาษีขยะมูลฝอยเพิ่มจากบริษัทที่ใช้วัตถุดิบจากวัสดุรีไซเคิล และเก็บภาษีขยะมูลฝอยจากครัวเรือนตามสัดส่วนของปริมาณขยะมูลฝอยที่ครัวเรือนสร้างขึ้น และเก็บเป็นอัตราก้าวหน้า

4. การปลูกจิตสำนึก และค่านิยมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

องค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านเนินพรุด มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ 11 หมู่บ้าน 1,299 ครัวเรือน ประชากร 4,688 คน มีเนื้อที่โดยประมาณ 47 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 29,375 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา ทำสวนผลไม้ ทำสวนยางพารา ประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง (องค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ. 2554 : 1)

จากรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานของสถานีอนามัยตำบลกระแจะ ปีงบประมาณ 2552 (สถานีอนามัยตำบลกระแจะ. 2552 : 12) พบว่าร้อยละ 82.35 ของหลังคาเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอย ด้วยวิธีกองมูลฝอยทุกชนิดไว้บนพื้น เมื่อมูลฝอยมีปริมาณมาก ก็จะกำจัดขยะโดยวิธีการเผากลางแจ้ง ส่วนพื้นที่สาธารณะ เช่น โรงเรียน ตลาดนัด จะพบว่ามีมูลฝอยประเภทถุงพลาสติก ขวดน้ำดื่ม ก่อขยะ โปม มูลฝอยสด เป็นจำนวนมาก

เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี (องค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม. 2551 : 24) ที่ให้บริการเก็บมูลฝอย พบว่าประชาชนกองมูลฝอยไว้บนพื้นบริเวณที่พักอาศัยเพียงร้อยละ 28.40 ของหลังคาเรือน เฉพาะพื้นที่บางส่วนที่ไม่มีบริการเก็บมูลฝอย

อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะก็ได้พยายามแก้ปัญหา โดยจัดสร้างเตาเผาขยะ ในบริเวณพื้นที่ที่มีปริมาณมูลฝอยมาก ๆ เช่น ตลาดนัด โรงเรียน เพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่ถูกทิ้งอยู่ทั่วไป โดยให้เจ้าของตลาดนัด ครู นักเรียน ดำเนินการจัดเก็บและเผามูลฝอยกันเอง แต่เตาเผาที่สร้างขึ้นไม่ได้มาตรฐานจึงใช้งานไม่ได้ดีเท่าที่ควร และในปัจจุบันชำรุดจึงใช้งานไม่ได้ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ไม่มีพื้นที่ในการกำจัดมูลฝอย และไม่มีบุคลากรในการดำเนินงาน ส่วนประชาชนก็จัดการกับมูลฝอยตามวิธีที่ปฏิบัติตามความเคยชินที่ปฏิบัติกันมา วิธีการจัดการมูลฝอยของประชาชนดังกล่าว อาจไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลจึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม

ในสถานการณ์ที่มีข้อจำกัดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงมาตรการในการจัดการขยะในทัศนะของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เพื่อใช้เป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ และนำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงมาตรการในการจัดการขยะในทัศนะของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบมาตรการในการจัดการขยะในทัศนะของประชาชน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ จำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการจัดการขยะมูลฝอย นำไปประกอบการดำเนินการตัดสินใจของผู้บริหารการจัดการขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ
2. ข้อมูลจากความคิดเห็นของประชาชนจะนำไปสู่ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ ในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

การจัดการขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2555) เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ ได้เริ่มดำเนินโครงการจัดการขยะมาตั้งแต่ปี 2544

ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยพื้นที่ หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 11 ตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตในด้านประชากรของการศึกษา

ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

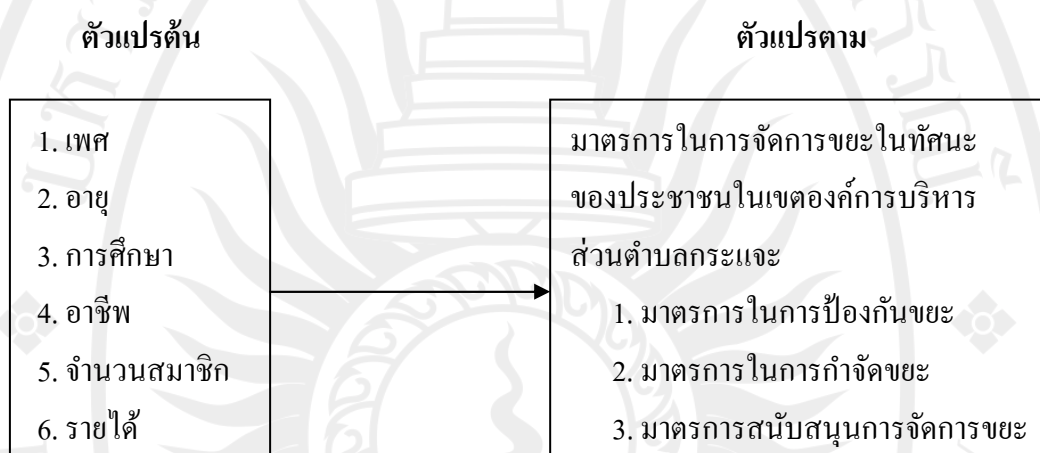
เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
2. เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศหญิง เพศชาย
3. อายุ หมายถึง จำนวนปีนับตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม
4. การศึกษา หมายถึง การจบการศึกษาสูงสุดของประชาชนในวันตอบแบบสอบถาม
5. อาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพที่ทำรายได้หลักอย่างเป็นทางการของผู้ตอบแบบสอบถาม
6. จำนวนสมาชิก หมายถึง จำนวนบุคคลที่อยู่อาศัยจริงในที่พักเดียวกัน
7. รายได้ หมายถึง รายได้จำนวนเงินบาทที่ได้รับในแต่ละเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม
8. มาตรการในการจัดการขยะ หมายถึง มาตรการในการป้องกันขยะ มาตรการในการกำจัดขยะ มาตรการสนับสนุนการจัดการขยะ
9. มาตรการในการป้องกันขยะ หมายถึง โดยการลดหรือการลดใช้โฟมบรรจุอาหาร การไม่ทิ้งน้ำยาทำความสะอาด การไม่ใช้ถุงพลาสติก การไม่ทิ้งถ่านไฟฉาย การเพิ่มบทลงโทษผู้ทิ้งขยะเพิ่มขึ้น จะช่วยป้องกันปัญหาขยะ การส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอย การไม่ทิ้งขยะลงทะเล การใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุใช้งานนานจะช่วยป้องกันปัญหาขยะในชุมชน
10. มาตรการในการกำจัดขยะ หมายถึง ครอบครัวยุบรวมที่จะฝังกลบขยะในที่ตัวเองพร้อมที่จะคัดแยกขยะเป็นขยะมีพิษกับขยะไม่มีพิษ พร้อมที่จะนำขยะมาทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป พร้อมที่จะให้ที่สำหรับเป็นจุดรวบรวมขยะขนาดเล็ก พร้อมที่จะนำขยะจำพวกเศษอาหารเลี้ยงสัตว์ พร้อมที่จะให้ลูกที่เป็นนักเรียนเข้าร่วมกลุ่มอาสาสมัครในการจัดเก็บขยะมาแปรรูปเป็นสินค้าพร้อมที่จะบริจาคเงินในการกำจัดขยะในกรณีทิ้งงบประมาณ อบต.ไม่เพียงพอ
11. มาตรการสนับสนุนการจัดการขยะ หมายถึง อบต. ควรส่งเสริมการจัดทำธนาคารขยะเพื่อเป็นแหล่งรับซื้อและจำหน่าย นำขยะกลับไปรีไซเคิลแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ดึงประกาสและประชาสัมพันธ์ ห้ามการทิ้งขยะในที่และทางสาธารณะ นำขยะมูลฝอยไปทำเป็นเชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในชุมชน การจัดการขยะของ อบต.ควรรวมกลุ่มกับ อบต.อื่น เพื่อสร้างศูนย์จัดการขยะร่วมกัน ส่งเสริมให้นักธุรกิจ เอกชน มาเป็นผู้จัดการปัญหาขยะ ปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมและค่าบริการในการจัดการขยะให้สูงขึ้น เพื่อพร้อมที่จะดำเนินงานจัดทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะ

ก่อนที่จะลงมือทำจริง อนุญาตให้ก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะในเขต อบต. โดยมีระบบการติดตาม ทำถังขยะสีต่าง ๆ เพื่อแยกขยะที่แตกต่างกัน ออกจากกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

1. มาตรการในการจัดการขยะในทัศนะประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะแตกต่างกันตามเพศ
2. มาตรการในการจัดการขยะในทัศนะประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะแตกต่างกันตามอายุ
3. มาตรการในการจัดการขยะในทัศนะประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะแตกต่างกันตามการศึกษา
4. มาตรการในการจัดการขยะในทัศนะประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะแตกต่างกันตามอาชีพ
5. มาตรการในการจัดการขยะในทัศนะประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะแตกต่างกันตามสมาชิกในครัวเรือน
6. มาตรการในการจัดการขยะในทัศนะประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกระแจะแตกต่างกันตามรายได้